YR ADRAN ADDYSG A PHLANT

Ein Gweledigaeth .... Cymuned yw Sir Gaerfyrddin lle mae plant yn ddiogel ac yn cael eu meithrin, a lle rhoddir cefnogaeth i ddysgwyr gyflawni eu potensial addysgol llawn

Adroddiad ar Berfformiad a Chyflawniad Ysgolion ym Mlwyddyn Academaidd 2014-15

Robert Sully
Y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant

Diogelu Plant a Gwella Safonau Addysg i Bawb

Cynnwys:

1. Safonau: Ein llwyddiannau yn 2014-15		**Rhif Tudalen**
1.1	*Cymorth, Her ac Ymyrraeth er mwyn gwella deilliannau*	*3*
1.1.1	*Y Cyfnod Sylfaen*	*3*
1.1.2	*Cyfnod Allweddol 2*	*4*
1.1.3	*Cyfnod Allweddol 3*	*5*
1.1.4	*Cyfnod Allweddol 4*	*6*
1.1.5	*Cyfnod Allweddol 5*	*7*
1.2	*Presenoldeb – Ysgolion Cynradd*	*7*
1.3	*Presenoldeb – Ysgolion Uwchradd*	*8*

2	**Deilliannau Arolygiadau Ysgol**	
2.1	*Negeseuon allweddol*	*9*
2.2	*Y Proffil Deilliannau Arolygiadau, 2014-15*	*10-11*

3	**Datblygu Gwerthoedd a Sgiliau ar gyfer Dysgu Gydol Oes**	
3.1	*Y Cyfnod Sylfaen*	*11*
3.2	*Lleoliadau nas Cynhelir*	*12*
3.3	*Hybu Treftadaeth a Diwylliant Cymru, Datblygu Cynaliadwy, a Dealltwriaeth Fyd-eang*	*13*
3.4	*Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu*	*22*
3.5	*Ysgolion Iach*	*22*
3.6	*Criw Celf*	*24*
3.7	*Gwasanaeth Cwnsela mewn Ysgolion Sir Gaerfyrddin*	*25*
3.8	*Gwasanaeth Cyrhaeddiad Lleiafrifoedd Ethnig Sir Gaerfyrddin*	*25*
3.9	*Gwasanaeth Cyrhaeddiad Teithwyr Sir Gaerfyrddin*	*26*
3.10	*Cefnogi Anghenion Dysgu Ychwanegol*	*27*
3.11	*Gwasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin*	*28*
3.12	*Arwain y Dysgu*	*29*

4	**Egluro Jargon**	31

1. Safonau: Ein llwyddiannau yn 2014-15

1.1 Cymorth, Her ac Ymyrraeth er mwyn gwella deilliannau

Mae'r gweithgareddau cymorth, her ac ymyrraeth ar draws ein hysgolion wedi parhau i ganolbwyntio ar wella'r ddarpariaeth a'r deilliannau i holl ddysgwyr Sir Gaerfyrddin. Mae'r graffiau data perfformiad isod yn rhoi trosolwg o'n cynnydd, ein cryfderau a'r meysydd i'w gwella ymhellach.

1.1.1 Y Cyfnod Sylfaen:

- Mae'r graff hwn (canran y disgyblion a gyrhaeddodd y Dangosydd Cyfnod Sylfaen (DCS) fel tuedd 3 blynedd) yn dangos gwelliant cyson ac yn dangos ein bod wedi codi i safle llawer uwch.

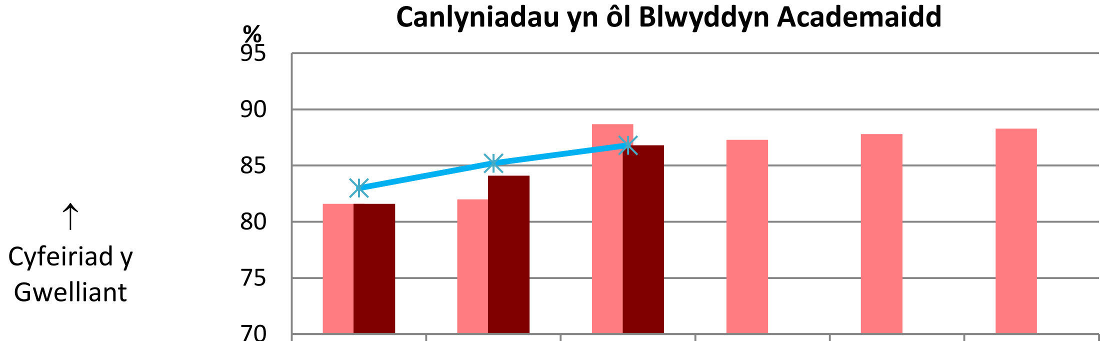

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target	81.6	82.0	88.7	87.3	87.8	88.3
Result	81.6	84.1	86.8			
All Wales	83.0	85.2	86.8			
Rank	16	16	10			

- Mae'r graff hwn yn dangos gwelliant cyson ym mherfformiad ein disgyblion eFSM (h.y. disgyblion sy'n gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim) dros bedair blynedd ac yn ei gymharu â dysgwyr nFSM (nad ydynt yn gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim yn Sir Gaerfyrddin a Chymru.

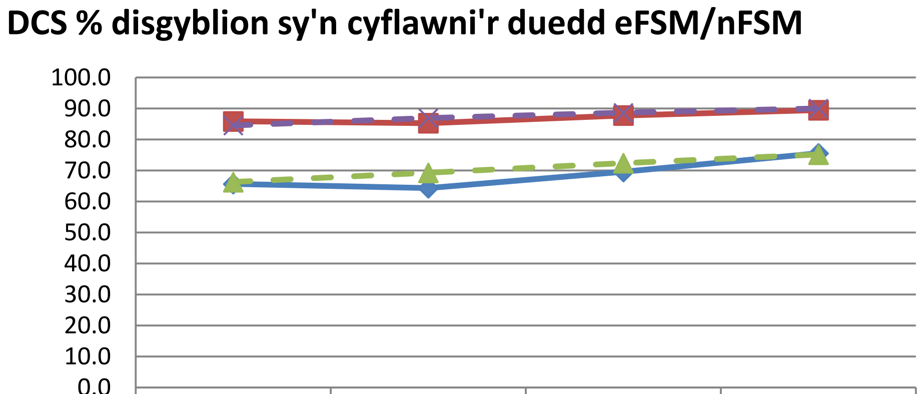

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
CCC eFSM	65.6	64.3	69.5	75.5
CCC nFSM	85.8	85.3	87.8	89.4
Wales eFSM	66.2	69.2	72.4	75.1
Wales nFSM	84.5	86.9	88.6	90.0

1.1.2 Cyfnod Allweddol 2 (CA2)

- Mae'r graff hwn (canran y disgyblion a gyrhaeddodd y Dangosydd Pynciau Craidd (DPC) fel tuedd 5 mlynedd) yn dangos tuedd barhaus ar i fyny ynghyd â lefelau hunan-herio uwch.

Canlyniadau yn ôl Blwyddyn Academaidd

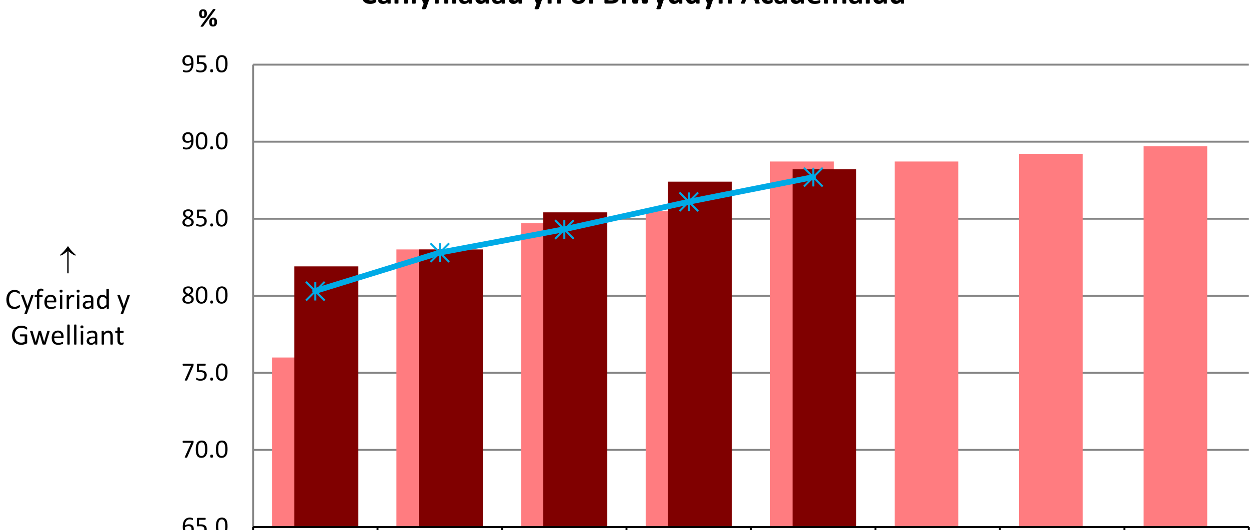

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target	76.0	83.0	84.7	85.5	88.7	88.7	89.2	89.7
Result	81.9	83.0	85.4	87.4	88.2			
All Wales	80.3	82.8	84.3	86.1	87.7			
Rank	8	10	10	8	10			

- Mae'r graff hwn yn dangos perfformiad ein disgyblion eFSM (disgyblion sy'n gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim) dros bum blynedd ac yn ei gymharu â dysgwyr nFSM (nad ydynt yn gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim) yn Sir Gaerfyrddin a Chymru. Gwelir gostyngiad bach eleni ond rydym yn gyson â pherfformiad Cymru Gyfan.

DPC CA2 % disgyblion sy'n cyflawni'r duedd eFSM/nFSM

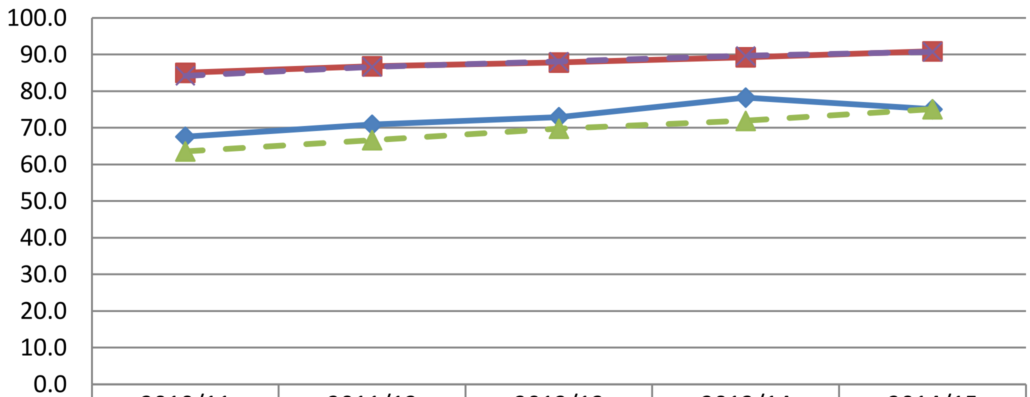

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
CCC eFSM	67.6	70.9	72.9	78.3	75.1
CCC nFSM	85.0	86.8	87.8	89.3	90.9
Wales eFSM	63.6	66.7	69.8	71.9	75.1
Wales nFSM	84.2	86.7	88.1	89.6	90.8

1.1.3 *Cyfnod Allweddol 3 (CA3)*

- Mae'r graff hwn (canran y disgyblion a gyrhaeddodd y Dangosydd Pynciau Craidd (DPC)) yn dangos tuedd ar i fyny dros bum mlynedd ynghyd â lefelau hunan-herio cynyddol.

Canlyniadau yn ôl Blwyddyn Academaidd

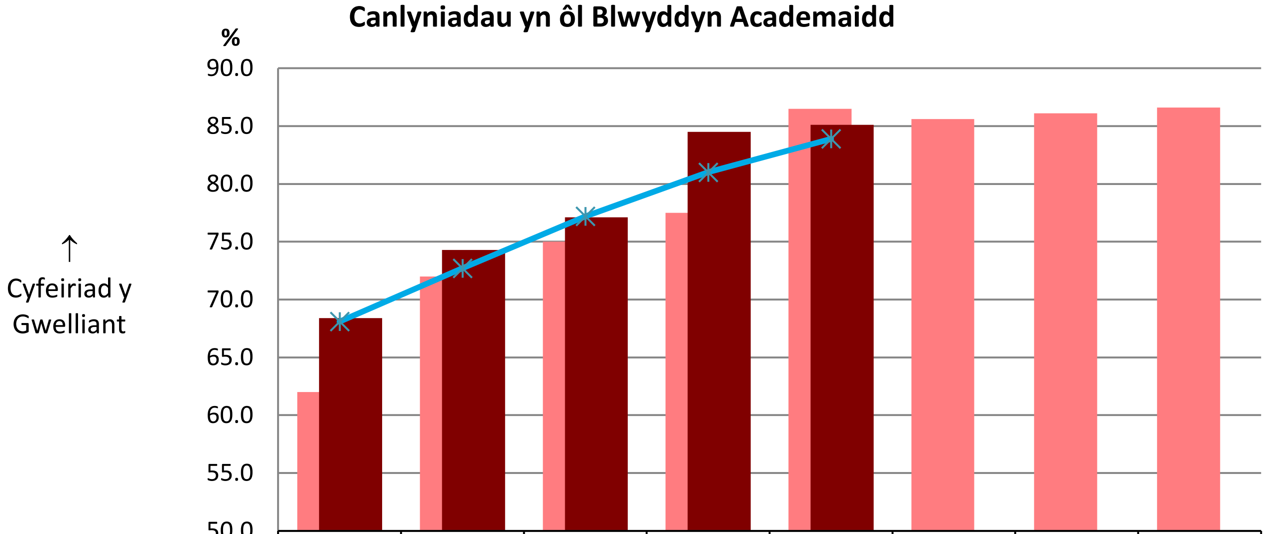

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target	62.0	72.0	75.0	77.5	86.5	85.6	86.1	86.6
Result	68.4	74.3	77.1	84.5	85.1			
All Wales	68.1	72.7	77.2	81.0	83.9			
Rank	12	9	13	4	8			

- Mae'r graff hwn yn dangos gostyngiad bach ym mherfformiad ein disgyblion CA3 eFSM (disgyblion sy'n gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim) o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Fodd bynnag, mae ein perfformiad yn dal uwchlaw perfformiad Cymru Gyfan.

DPC CA3 % disgyblion sy'n cyflawni'r duedd eFSM/nFSM

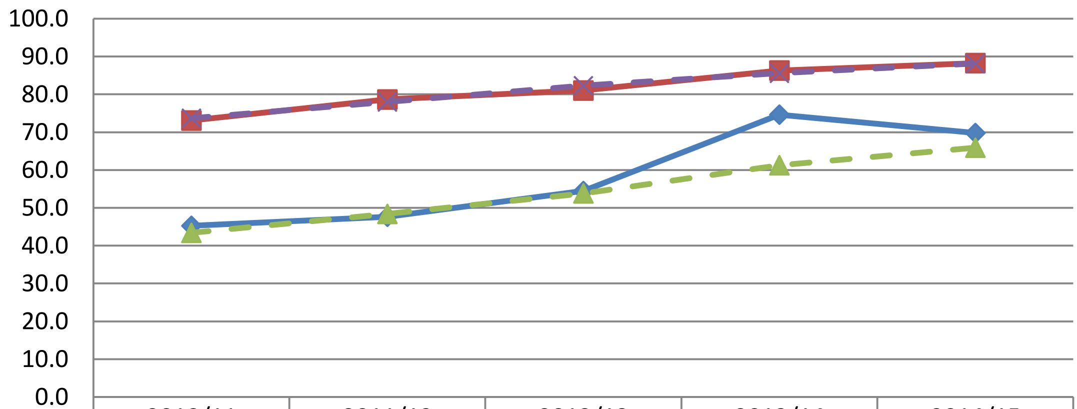

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
CCC eFSM	45.3	47.7	54.5	74.6	69.8
CCC nFSM	73.1	78.6	81.0	86.3	88.3
Wales eFSM	43.4	48.4	53.8	61.3	65.9
Wales nFSM	73.7	78.0	82.3	85.6	88.1

1.1.4 *Cyfnod Allweddol 4*

- Mae’r graff hwn (canran y disgyblion a gyrhaeddodd y dangosydd Lefel 2 cynhwysol (L2c) dros y pum mlynedd diwethaf) yn dangos ein llwyddiant mwyaf hyd yma o ran y dangosydd allweddol hwn. Mae rhagori ar 60% yn llwyddiant rhagorol. Mae’n dangos yn glir ymdrechion cyfun a phwrpasol ein hysgolion a’n swyddogion i godi safonau.

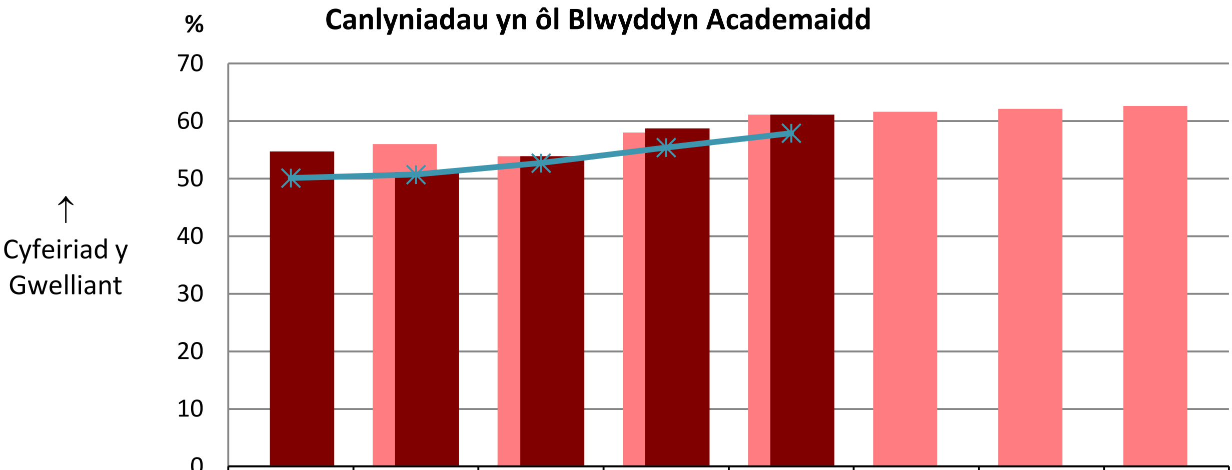

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target		56.0	53.9	58.0	61.1	61.6	62.1	62.6
Result	54.7	51.1	53.9	58.7	61.1			
All Wales	50.1	50.7	52.7	55.4	57.9			
Rank	5	12	11	8	7			

- Mae’r graff hwn yn dangos gwelliant cyson ym mherfformiad ein dysgwyr eFSM Lefel 2 cynhwysol (gan eu cymharu yn erbyn dysgwyr nFSM a data Cymru Gyfan). Rydym wedi rhagori ar berfformiad ‘eFSM Cymru L2c’ yn gyson er 2011.

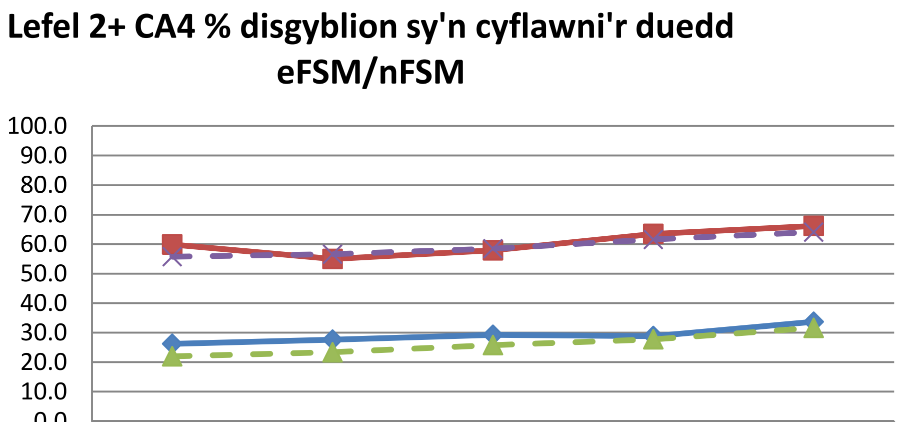

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
CCC L2+ eFSM	26.2	27.6	29.3	28.9	33.7
CCC L2+ nFSM	59.9	55.0	57.9	63.5	66.2
Wales L2+ eFSM	22.0	23.4	25.8	27.8	31.6
Wales L2+ nFSM	55.7	56.6	58.5	61.6	64.1

1.1.5 Cyfnod Allweddol 5

2 Mae’r graff hwn yn dangos ein lefel berfformio gyson uchel (uwchlaw ffigurau Cymru gyfan er 2009) am y saith mlynedd diwethaf ar Drothwy Lefel 3 (2 Safon Uwch neu ragor neu gymhwyster cyfatebol).

Trothwy Lefel 3 CA5 2014/15

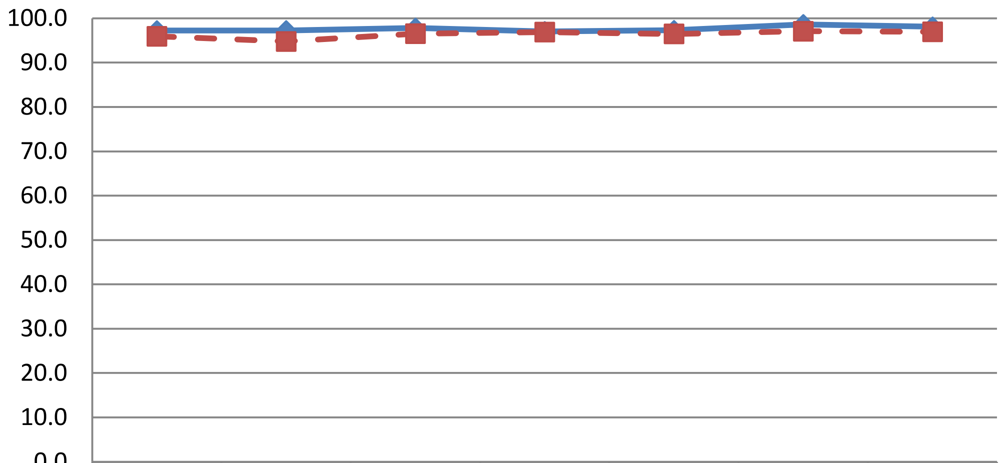

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
CCC L3	97.2	97.3	97.8	97.1	97.3	98.6	98.1
Wales L3	95.9	94.8	96.5	96.9	96.5	97.1	97.0

1.2 Presenoldeb – Perfformiad Ysgolion Cynradd:

Presenoldeb Cynradd yn ôl Blwyddyn Academaidd

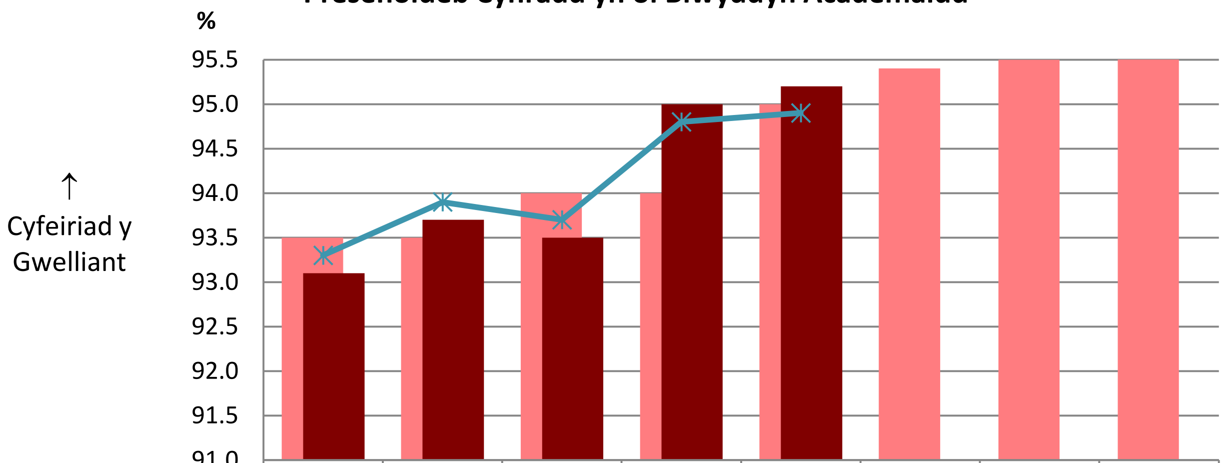

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target	93.5	93.5	94.0	94.0	95.0	95.4	95.5	95.6
Result	93.1	93.7	93.5	95.0	95.2			
All Wales	93.3	93.9	93.7	94.8	94.9			
Rank	14	13	15	6	5			

Mae Presenoldeb Cynradd yn unol â’r targed ac mae’r canlyniad wedi gwella o’i gymharu â’r flwyddyn flaenorol (95.2% o’i gymharu â 95.0%). Mae ein safle cymharol yng Nghymru wedi gwella i 5ed o 6ed sy’n welliant sylweddol o fod yn y 15fed safle ddwy flynedd yn ôl.

Mae'r Gwasanaeth Lles Addysg wedi cael rhieni i ymwneud mwy. Mae gweithgareddau monitro a rhannu data rheolaidd a mwy cywir yn gymorth i benaethiaid.

1.3 Presenoldeb – Ysgolion Uwchradd

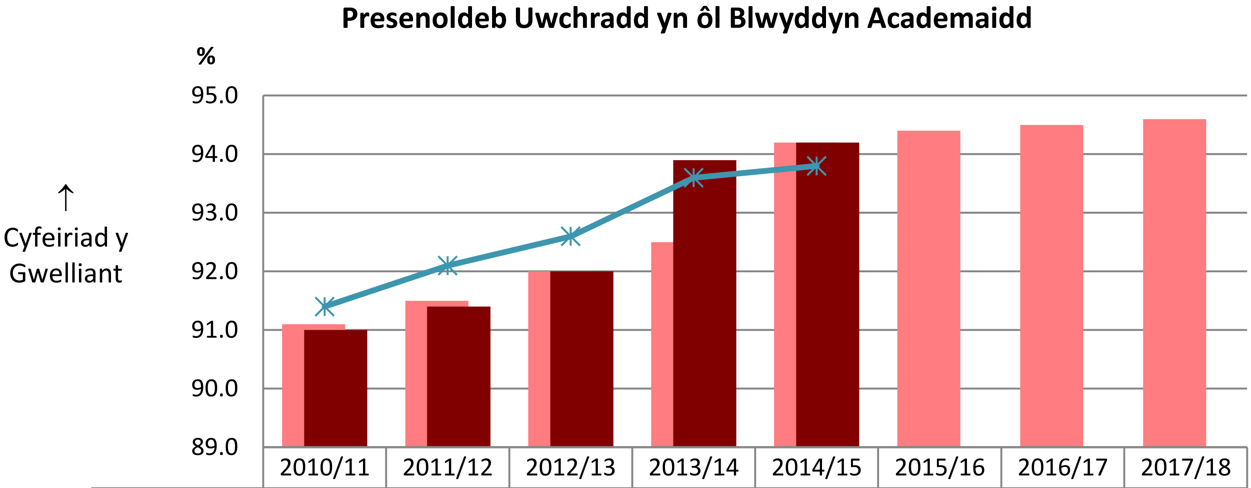

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Target	91.1	91.5	92.0	92.5	94.2	94.4	94.5	94.6
Result	91.0	91.4	92.0	93.9	94.2			
All Wales	91.4	92.1	92.6	93.6	93.8			
Rank	16	20	20	8	9			

Mae Presenoldeb Uwchradd yn unol â'r targed ac mae'r canlyniad wedi gwella o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol (94.2% o'i gymharu â 93.9%). Y safle dros dro a roddwyd inni yw 9^fed^ (1 yn is na'r flwyddyn flaenorol) yn codi o 20^fed^ yn 2013/14. Ein safle disgwyliedig (wedi'i seilio ar y % o ddisgyblion eFSM fesul ALI) yw 10^fed^ - rhywbeth yr ydym wedi rhagori arno gyda'r canlyniad hwn. Mae ad-drefnu'r Gwasanaeth Lles Addysg wedi arwain at fwy o ymwneud gan Benaethiaid ynghyd â monitro a rhannu data mwy rheolaidd a chywir.

Crynodeb o'r cryfderau a meysydd i'w gwella ymhellach:

Ein cryfderau allweddol:

- Gwelwyd cynnydd mewn perfformiad ar bob dangosydd diwedd Cyfnod Allweddol o'r Cyfnod Sylfaen i Gyfnod Allweddol 4.
- Cofnodwyd ein canlyniad gorau erioed ar drothwy L2c (5 Safon Uwch, A* - C yn cynnwys Cymraeg neu Saesneg a Mathemateg)…gan ragori ar 60%, rhywbeth y mae pob awdurdod yn ei chwennych.
- Mae cyflawniad disgyblion sy'n cael Prydau Ysgol am Ddim o ran y Dangosydd Cyfnod Sylfaen ac 'L2c' Cyfnod Allweddol 4 yn dal i wella.
- Mae ein safle o fewn Cymru wedi gwella'n sylweddol o ran y dangosyddion diwedd Cyfnod Sylfaen ac L2c Cyfnod Allweddol 4.

- Mae’r lefelau presenoldeb ar y lefel gynradd ac uwchradd yn dal i ddangos gwelliant ynghyd â thuedd gyson ar i fyny.

Meysydd i’w gwella ymhellach

- Parhau i wella perfformiad disgyblion sy’n cael Prydau Ysgol am Ddim
- Parhau i wella’r ddarpariaeth a’r perfformiad yn y Cyfnod Sylfaen
- Parhau i wella deilliannau disgyblion Mwy Galluog a Thalentog

2. Deilliannau Arolygiadau Ysgol

2.1 Negeseuon allweddol o Arolygiadau 2014-15 *(seiliwyd ar 20 arolygiad ysgol)*

Prif gryfderau:

Gofynnwyd i dair ysgol yn Sir Gaerfyrddin ddarparu astudiaethau achos ar gyfer gwefan Estyn yn disgrifio’r ymarfer rhagorol a welwyd yn ystod yr arolygiad.

1. Ysgol Gynradd Brynaman yw’r ysgol gyntaf yn Sir Gaerfyrddin i gael ei barnu’n ‘Rhagorol’ ym mhob maes o dan y fframwaith arolygu presennol: y ddwy farn gyffredinol, y tri chwestiwn allweddol a’r deg dangosydd ansawdd.
2. Barnwyd bod Ysgol Gyfun Coedcae yn ‘Rhagorol’ mewn deg o’r pymtheg maes: Rhagolygon Gwella, CA2 Darpariaeth ac CA3 Arweinyddiaeth, Lles, Profiadau Dysgu, Gofal, Cymorth ac Arweiniad, Amgylchedd Dysgu, Arweinyddiaeth, Gwella Ansawdd a Phartneriaethau.
3. Barnwyd bod Ysgol Gynradd Llanmilo yn ‘Rhagorol’ o ran Rhagolygon Gwella, Lles a Gwella Ansawdd.
4. Barnwyd bod ‘Profiadau Dysgu’ ac ‘Arweinyddiaeth’ yn dda neu’n well mewn 75% o’r ysgolion.
5. Barnwyd bod ‘Gofal, Cymorth ac Arweiniad’ ac ‘Amgylcheddau Dysgu’ yn dda neu’n well mewn 95% o’r ysgolion.
6. Barnwyd bod ‘Partneriaethau’ yn dda neu’n well mewn 100% o’r ysgolion (fel yr oedd yn 2013-14).
7. Mae’r perfformiad o ran ‘Gwella Ansawdd’ yn dal ar i fyny gyda 65% o’r ysgolion yn cael eu barnu’n dda neu well (53% yn 2010/11).

Meysydd i'w gwella:

Tua hanner yr ysgolion a arolygwyd -

- Gwella cyrhaeddiad (yn aml mewn perthynas â'r Cyfnod Sylfaen).
- Cynyddu lefel yr her yn y cynllunio neu'r tasgau (yn bennaf mewn perthynas â disgyblion mwy galluog).
- Datblygu 'asesu ar gyfer dysgu' (yn bennaf o ran ansawdd adborth).

Tua thraean yr ysgolion a arolygwyd -

- Gwella presenoldeb (mewn cymhariaeth ag ysgolion 'tebyg').
- Sicrhau cysondeb yn ansawdd yr addysgu.
- Gwella'r safonau ysgrifennu (yn y ddwy iaith).

2.2 Proffil Deilliannau Arolygiadau 2014-15

1. Mae'r tablau canlynol yn dangos canran y graddau a gyflawnwyd o ran 'Dangosyddion Ansawdd' Estyn gan yr ysgolion* a arolygwyd yn ystod blwyddyn academaidd 2014-15 (20 ysgol - 18 cynradd, 1 uwchradd ac 1 arbennig).
   *mae pob ysgol yn cynrychioli 5%

	Rhagorol	**Da**	**Digonol**	**Anfoddhaol**
Safonau	5%	55%	40%	0%
Lles	15%	50%	35%	0%
Profiadau Dysgu	10%	65%	25%	0%
Addysgu	5%	55%	40%	0%
Gofal, Cymorth ac Arweiniad	10%	85%	5%	0%
Amgylchedd Dysgu	10%	85%	5%	0%
Arweinyddiaeth	10%	65%	15%	10%
Gwella Ansawdd	15%	50%	20%	15%
Partneriaethau	10%	90%	0%	0%
Rheoli Adnoddau	5%	55%	35%	5%

2. Mae’r tabl canlynol yn dangos nifer yr ysgolion a osodwyd yn holl gategorïau gwahanol Estyn dros y pum mlynedd academaidd ddiwethaf.

	2010-11 (17 ysgol)	**2011-12 (16 ysgol)**	**2012-13 (23 ysgol)**	**2013-14 (19 ysgol)**	**2014-15 (20 ysgol)**
Yn Arwain y Sector (Astudiaeth Achos)	-	6%	9%	5%	15%
‘Ysgolion da’ eraill (dim categori)	35%	25%	26%	32%	20%
Monitro gan yr ALl	47%	6%	13%	16%	20%
Monitro gan Estyn	18%	44%	48%	47%	35%
Angen Gwelliant Sylweddol	-	13% (2 ysgol)	4% (1 ysgol)	-	10% (2 ysgol)
Mesurau Arbennig	-	6% (1 ysgol)	-	-	-
Cyfanswm mewn Categori	65%	69%	65%	63%	65%

3. Datblygu Gwerthoedd a Sgiliau ar gyfer Dysgu Gydol Oes

Mae ysgolion Sir Gaerfyrddin yn ymdrechu’n ddiflino i ddarparu addysgu a dysgu o safon uchel trwy ystod eang o brofiadau ysgogol a rhyngweithiol i bawb. Bydd ein dysgwyr yn datblygu llawer o sgiliau a gwerthoedd pwysig o ddechrau'r Cyfnod Sylfaen hyd at y Chweched Dosbarth. Mewn byd o heriau a chyfleoedd sy'n newid yn barhaus mae'r gwerthoedd craidd a'r sgiliau allweddol hyn yn hanfodol i lwyddiant a mwynhad pob dysgwr. Yn y rhan hon o'r adroddiad rydym yn dathlu'r amrywiaeth eang o gyfleoedd a gynigir yn ein hysgolion ac yn hoelio'r sylw ar gyfranogiad a chyflawniad. Mae'r cyfleoedd hyn yr un mor bwysig â'r safonau a chyrhaeddiad, yr agweddau mwy traddodiadol y rhoddwyd sylw iddynt yn Adran Un. I ddatblygu dysgwyr gydol oes amryddawn mae'n rhaid cael cwricwlwm o gyfleoedd amrywiol ac arloesol fel y rhai a gofnodir yn y trosolwg canlynol.

*3.1 **Y Cyfnod Sylfaen***

Gydol blwyddyn academaidd 2014-15 rydym wedi parhau i ddarparu cymorth i ysgolion Sir Gaerfyrddin i gyflwyno a gweithredu Fframwaith y Cyfnod Sylfaen ar gyfer Dysgu Plant 3-7 oed yng Nghymru. Mae Grant y Cyfnod Sylfaen wedi cynnal y dyraniad dirprwyedig i

ysgolion i gyflogi Cynorthwywyr Addysgu ychwanegol i'w galluogi i weithio tuag at y cymarebau a argymhellwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Awdurdod Lleol hefyd wedi darparu arbenigedd ac arweiniad Swyddog Hyfforddiant Cyfnod Sylfaen sydd wedi rhoi rhaglen hyfforddi effeithiol ar waith, ynghyd â chymorth ychwanegol, uniongyrchol, mewn ysgolion. Canolbwyntiodd rhaglen hyfforddi 2014-15 yn bennaf ar gyflwyno Proffil Disgyblion newydd y Cyfnod Sylfaen. Mae Grant y Cyfnod Sylfaen hefyd yn parhau i gynnal Athrawon Ymgynghorol y Blynyddoedd Cynnar, er mwyn cefnogi cyflwyno darpariaeth dysgu rhan amser i blant 3 oed mewn lleoliadau nas cynhelir ar draws Sir Gaerfyrddin. Canolbwyntiodd yr hyfforddiant i leoliadau nas cynhelir ar ddatblygiad iaith cynnar gan ddefnyddio arian Grant Amddifadedd Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar.

3.2 Lleoliadau Nas Cynhelir

Mae 43 o Leoliadau Nas Cynhelir ledled Sir Gaerfyrddin ar hyn o bryd yn cyflwyno darpariaeth dysgu rhan amser i blant 3 oed. Yn ystod blwyddyn academaidd 2014-2015, cafodd naw Lleoliadau Nas Cynhelir eu harolygu gan Estyn. Mae Athrawon Ymgynghorol y Blynyddoedd Cynnar yn parhau i ddarparu hyfforddiant a chefnogaeth werthfawr i staff i'w galluogi i gyflwyno darpariaeth dysgu effeithiol. Roedd y rhaglen hyfforddiant yn canolbwyntio ar sgiliau Llafaredd ac ar ddatblygu strategaethau allweddol i ddatblygu'r Gymraeg fel iaith gyntaf ac ail iaith ym mhob lleoliad.
Crëwyd canolfan 'Cwtsh Cyffro' (wedi'i lleoli yng Nghanolfan Griffith Jones, Sanclêr) i arddangos arferion da ar draws pob maes dysgu a darparu yn y Cyfnod Sylfaen. Fe'i defnyddir at ddibenion hyfforddi a chan asiantaethau allanol sy'n gweithio gyda phlant. Mae'r Awdurdod Lleol (ALl) yn parhau i gefnogi lleoliadau a darparu hyfforddiant safonol i sicrhau eu bod yn gweithio i'w llawn botensial.

	2014-2015
Nifer y lleoliadau nas cynhelir a arolygwyd	9
% y lleoliadau nas cynhelir mewn categori 'gweithgarwch dilynol'	45%
Monitro gan yr ALl	2
Monitro gan Estyn	3
Angen Gwelliant Sylweddol	Dim un
Mesurau arbennig	Dim un

3.3 *Hybu Treftadaeth a Diwylliant Cymru, Datblygu Cynaliadwy, a Dealltwriaeth Fyd-eang:*

Codi Caerau:

Cafodd siarter iaith newydd i ysgolion Sir Gaerfyrddin ei lansio yng Nghaerfyrddin. Lansiwyd Codi Caerau Sir Gâr, ein siarter iaith newydd, mewn digwyddiad yn Yr Atom, y ganolfan Gymraeg newydd ar Stryd y Brenin yn y dref. Nod y siarter yw annog pobl ifanc i ddysgu Cymraeg ac i ddefnyddio'r iaith, gan ddatblygu o ddim ond siarad Cymraeg ag athrawon i ddefnyddio'r iaith o gwmpas yr ysgol, gyda ffrindiau a rhieni, a defnyddio technegol Gymraeg fel apiau a gwrando ar gerddoriaeth Gymraeg a gwylio rhaglenni Cymraeg. Daw'r gair 'Caer' yn Codi Caerau o enw tref Caerfyrddin ei hun. Mae'r gair Caer yn tarddu o'r Lladin castrum sy'n golygu castell neu gadarnle. Dywedodd yr aelod sy'n gyfrifol am y Gymraeg ar fwrdd gweithredol Cyngor Sir Caerfyrddin, y Cynghorydd Mair Stephens, wrth y lansiad: "Diben y siarter yw cefnogi dwyieithrwydd. Fel rhywun sydd wedi dysgu'r Gymraeg gallwch weld manteision ei siarad hi." Dywedodd fod pobl sy'n ddwyieithog yn dysgu meddwl y tu hwnt i'r ffiniau arferol. Dywedodd Prif Swyddog Addysg y cyngor, Gareth Morgans, mai diben Codi Caerau Sir Gâr oedd creu cadarnleoedd i'r Gymraeg yn y sir. Rhoddodd y bardd a'r awdur Mererid Hopwood gyflwyniad addysgiadol ar ddatblygiad y Gymraeg. Dywedodd swyddog siarter iaith Cyngor Sir Gwynedd, Gwenan Ellis Jones, fod siarter Gwynedd yn cael ei ddefnyddio i annog disgyblion i siarad Cymraeg y tu allan i'r ystafell ddosbarth. Disgrifiodd Elfed Morgan Morris, pennaeth Ysgol Llandygai yng Ngwynedd, fel yr oedd y siarter a chymeriad Cled Celt yr ysgol yn cael eu defnyddio i helpu rhieni i werthfawrogi gwerth bod yn ddwyieithog ac i ysbrydoli disgyblion i ddefnyddio'r Gymraeg.

Cynhaliodd Athrawon Gwella'r Gymraeg a Dwyieithrwydd weithdai ar y siarter iaith, rhoddodd y DJ Marky G (Marc Griffiths) sgwrs ar ddefnyddio radio mewn ysgolion a pherfformiodd disgyblion Ysgol Bancffosfelen 'Rap Siarter Sir Gâr' hwyliog a oedd wedi'i ysgrifennu ar y cyd rhwng y disgyblion a Bardd Plant Cymru, Aneirin Karadog.

Dywedodd yr aelod sy'n gyfrifol am addysg a gwasanaethau plant ar fwrdd gweithredol Cyngor Sir Caerfyrddin, y Cynghorydd Gareth Jones: "Mae'n ddiwrnod hanesyddol yn Sir Gaerfyrddin wrth inni lansio'r siarter iaith newydd. Mae'n gam arall ymlaen wrth inni geisio adfer safle'r Gymraeg yn y sir."

Cliciwch ar y ddolen You Tube i wrando ar ddisgyblion Ysgol Bancffosfelen yn perfformio 'Rap Codi Caerau'

https://www.youtube.com/watch?v=cWd14mirS-I

Darllen ein ffordd i fwynhad a llwyddiant...

1. **Cwis Llyfrau Cymraeg 2014-15**

   Bu 42 o dimau o'n hysgolion cynradd yn cymryd rhan mewn 2 rownd a gynhaliwyd yn Sir Gaerfyrddin. Bu nifer sylweddol (232) o ddisgyblion yn trafod ac yn cyflwyno deunyddiau wedi'u seilio ar eu darllen a'u dysgu. Daeth Ysgol Llannon yn 3^{ydd} yn y Rownd Genedlaethol a gynhaliwyd yn Aberystwyth ar 16^{eg} Mehefin 2015 (Bl 3 / 4).

2. **'Sgwad Sgwennu'**

   Cymerodd chwe deg o ddisgyblion CA3 'Mwy Galluog a Thalentog' (30 cyfrwng Cymraeg a 30 cyfrwng Saesneg) ran yn ein gweithdai Sgwad Sgwennu (sgrifennu creadigol) gydol y flwyddyn. Gyda chymorth 'Llythrennedd Cymru', Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant a Chyngor Sir Caerfyrddin, roedd y gweithdai'n fodd i gael cysylltiad uniongyrchol â beirdd ac awduron adnabyddus a rhyngweithio â nhw, i helpu sgiliau ysgrifennu'r disgyblion.

3. **Bookslam 2014-15!**

- Dyfarnwyd 1^{af} ac 2^{il} i ddwy ysgol o Sir Gaerfyrddin, Ysgol Gynradd Tre Ioan ac Ysgol Glanyfferi, yn Rownd Derfynol Genedlaethol Cystadleuaeth Cyngor Llyfrau Cymru a gynhaliwyd ar 9^{fed} Mehefin 2015.

- Cafodd tîm Tre Ioan ei goroni'n Bencampwyr Cenedlaethol, gan guro ysgolion o bob rhan o Gymru i ennill Gwobr Bookslam – gwobr fawr ei bri – ar lwyfan Theatr Brycheiniog, Aberhonddu.
- Enillodd tîm Tre Ioan £150 i'r ysgol hefyd i'w wario ar lyfrau, ac enillodd Ysgol Glanyfferi £100. Roedd hyn yn llwyddiant arbennig i'r ddwy ysgol – ac yn anrhydedd wirioneddol i Sir Gaerfyrddin.
- Yn ddiweddarach yn nhymor yr haf, ymwelodd Paul Manship, un o'r awduron yng nghystadleuaeth Bookslam, â Sir Gaerfyrddin i weithio gyda rhai o'n hysgrifenwyr mwy galluog a thalentog.
- Caiff y Sgwadiau Sgwennu eu trefnu gan y Tîm Llythrennedd i ysbrydoli a datblygu doniau ysgrifenwyr ifanc Sir Gaerfyrddin, yn y Gymraeg a'r Saesneg. Ymysg yr awduron gwadd diweddar mae Mererid Hopwood, Eurig Salisbury a Phil Carradice.

Uwchben: Disgyblion Ysgol Gynradd Tre Ioan – Pencampwyr Cenedlaethol Bookslam, 2015

Islaw: Tîm Bookslam Ysgol Glanyfferi – Yn yr Ail Safle, 2015

Partneriaeth y 'Scarlets'

Disgyblion o Ysgol y Bynea yn dilyn y llwybr llythrennedd a rhifedd newydd ar Barc y Scarlets

Mae swyddogion o'r Adran Addysg wedi gweithio gyda staff o'r Scarlets i gynhyrchu deunyddiau addysgol i sicrhau bod modd cael mwy o ffocws addysgol i ymweliadau â'r stadiwm ac i ganiatáu ar gyfer gweithgareddau addysgol dilynol mwy priodol mewn ysgolion. Mae'r grŵp wedi cael cyrchu at gofnodion hanesyddol y clwb a ffotograffau ac wedi cael y cyfle i ddefnyddio pob rhan bron o'r safle..

I gefnogi'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd mae llwybr llythrennedd a rhifedd dwyieithog wedi cael ei ddatblygu. Cafodd y llwybr ei dreialu gan Ysgol Rhys Prichard ac Ysgol y Bynea.

Mae Ysgolion Arloesi Digidol Sir Gaerfyrddin wedi cydweithio i gynhyrchu cyfres o e-lyfrau dwyieithog a fydd ar gael ar Hwb+.

Menter Ysgolion y Dreftadaeth Gymreig

Disgyblion a staff o Ysgol Penboyr gyda'u gwobr yn yr Amgueddfa Genedlaethol

- Bob blwyddyn, mae Menter Ysgolion y Dreftadaeth Gymreig yn gwahodd ysgolion o bob rhan o Gymru i gynnal prosiectau treftadaeth ac i'w cyflwyno i'r gystadleuaeth dreftadaeth genedlaethol hon.
- Roedd eleni yn flwyddyn arall lwyddiannus i ysgolion Sir Caerfyrddin, gyda chwe chynnig yn ennill gwobrau.
- Cafodd y prosiectau a gyflwynwyd gan ysgolion y Sir eu harddangos yn Amgueddfa'r Sir yn Abergwili dros yr haf.
- Dyfarnwyd Tarian Hanes Gynradd yr Amgueddfa Genedlaethol i Ysgol Penboyr a chynrychiolodd yr ysgol y sector cynradd yn y Senedd yn yr achlysur i ddathlu 25ain Menter Ysgolion y Dreftadaeth Gymreig.

Gwasanaeth Benthyca Arteffactau Addysg Grefyddol a Hanes

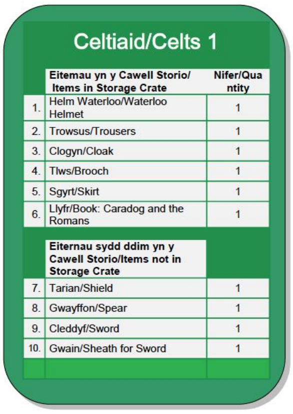

Celtiaid/Celts 1

	Eitemau yn y Cawell Storio/ Items in Storage Crate	Nifer/Quantity
1.	Helm Waterloo/Waterloo Helmet	1
2.	Trowsus/Trousers	1
3.	Clogyn/Cloak	1
4.	Tlws/Brooch	1
5.	Sgyrt/Skirt	1
6.	Llyfr/Book: Caradog and the Romans	1
	Eiternau sydd ddim yn y Cawell Storio/Items not in Storage Crate	
7.	Tarian/Shield	1
8.	Gwayffon/Spear	1
9.	Cleddyf/Sword	1
10.	Gwain/Sheath for Sword	1

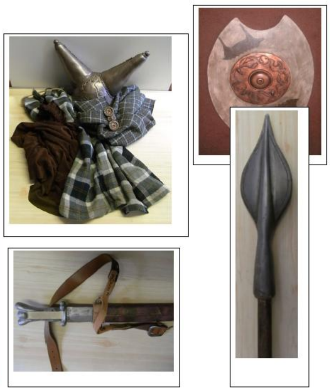

- Yn Amgueddfa'r Sir yn Abergwili mae casgliad o flychau benthyca sy'n help i ddysgu hanes ac Addysg Grefyddol.
- Mae dros 30 o flychau hanes sy'n amrywio o wisgoedd milwyr Rhufeinig i eitemau'r cartref o'r 1960au a'r 1970au.
- Mae nifer tebyg o flychau Addysg Grefyddol ac ynddynt arteffactau crefyddol fel Sgroliau Tora, matiau gweddïo a setiau Diwali.
- Mae'r casgliadau'n gymorth dysgu o'r Cyfnod Sylfaen hyd at Gyfnod Allweddol Tri. Mae paciau adnoddau newydd yn cael eu datblygu ar hyn o bryd
- Eleni defnyddiodd pum deg pedwar o ysgolion yn Sir Gaerfyrddin a 4,204 o ddisgyblion y gwasanaeth benthyca rhad ac am ddim hwn.

- Mae pob ysgol yn Sir Gaerfyrddin wedi'i chofrestru ar y rhaglen Eco Ysgolion.
- Erbyn diwedd mis Mawrth 2015 roedd baner werdd Eco Ysgolion Rhyngwladol wedi cael ei dyfarnu i naw deg pump o ysgolion yn y sir.
- Mae pum ysgol ar hugain: **Ysgol Saron, Ysgol Feithrin Rhydaman, Ysgol y Castell, Ysgol Gymraeg Rhydaman, Ysgol Gynradd Llanmiloe, Ysgol Dewi Sant, Ysgol Fabanod Copperworks, Ysgol Tre Ioan, Ysgol Maesllyn, Pentip School, Ysgol Carwe, Ysgol Llanddarog, Ysgol Llandybie, Ysgol Pont-henri, Ysgol y Ddwylan, Ysgol y Tymbl, Ysgol y Bedol, Ysgol y Dderwen, Ysgol Llannon, Ysgol Gorslas, Ysgol Nantgaredig, Ysgol Babanod Llangennech, Ysgol Iau Llangennech, Ysgol Penbre, Ysgol Tre Ioan ac Ysgol Peniel** wedi cael y Wobr Platinwm (ysgolion sydd wedi perfformio yn unol â safon y faner werdd am fwy nag wyth mlynedd).
- Cyflwynodd disgybl o Ysgol Uwchradd Coedcae y cynnig buddugol yng nghystadleuaeth Gohebydd Ifanc yr Amgylchedd - adroddiad fideo - yn y grŵp oedran 15-18 oed. Cymerodd ysgolion o 25 gwlad ran yn y digwyddiad hwn.
- Mae'r Gwasanaeth Gwella Ysgolion wedi cynnal nifer o ddigwyddiadau hyfforddi cyfnos i Eco Ysgolion eleni, gyda nifer dda yn bresennol. Gwnaeth hynny ar y cyd â Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru.

Disgyblion o Ysgol Tre Ioan ar helfa sbwriel

Gweithgareddau Masnach Deg

- Mae Sir Gaerfyrddin wedi bod yn sir Masnach Deg ers bron i chwe blynedd. Mae ysgolion y sir wedi cyfrannu'n sylweddol tuag at hyn. Mae saith deg pedwar o ysgolion wedi cofrestru ar y cynllun Masnach Deg ac mae 14 ysgol wedi gweithio'u ffordd drwy'r rhaglen lawn ac wedi ennill baner Masnach Deg ar ôl derbyn Gwobr Cyflawnwr Teg.
- Mae cystadleuaeth farddoniaeth cwmni siocled Divine wedi hen ennill ei phlwyf yn y flwyddyn addysg yng Nghymru. Bu nifer o ysgolion cynradd ac uwchradd yn y sir yn llwyddiannus iawn yn y digwyddiad hwn dros y blynyddoedd. Eleni, enillodd Ysgol Nantgaredig yr ail wobr yng nghategori cynradd y digwyddiad.

Cysylltiadau ag Ysgolion Rhyngwladol

Yn ystod y flwyddyn, cafodd 18 o ysgolion Sir Gaerfyrddin help i sefydlu partneriaethau ag ysgolion rhyngwladol neu i gynnal partneriaethau a oedd yn bodoli eisoes. Mae'r cysylltiadau hyn yn fodd i ddatblygu llawer o'r sgiliau a'r gwerthoedd sy'n gysylltiedig â dinasyddiaeth fyd-eang, yn cynnwys meddwl yn feirniadol a pharchu amrywiaeth. Maent hefyd yn darparu cyd-destun dilys ac ysgogol ar gyfer datblygu sgiliau llythrennedd, rhifedd a TG.

Cysylltu Dosbarthiadau

Mae'r rhaglen hon, sy'n cael ei hariannu gan yr Adran dros Ddatblygu Rhyngwladol, yn meithrin cysylltiadau â gwledydd sy'n datblygu gyda'r nod o gyfoethogi'r cwricwlwm a chyfnewid syniadau er mwyn gwella'r addysgu a'r dysgu. Maent yn helpu pawb dan sylw i wella'u dealltwriaeth o faterion byd-eang ac yn help i ddatblygu cyfeillgarwch rhyngwladol ag eraill, sy'n para'n hir.

Lesotho

- Cymerodd ysgolion Tre Ioan, Penbre, Pentip, Glan-y-môr, a Dyffryn Taf ran mewn ymweliadau ar y cyd â phartner ysgolion o Lesotho eleni.

- Eleni oedd 30ain pen-blwydd Dolen Cymru Lesotho, yr elusen sydd wedi bod yn gyfrwng i feithrin cysylltiadau cynaliadwy, gwerth chweil, rhwng pobl Cymru a'i gefeillwlad, Lesotho. Ymysg y dathliadau roedd cyngerdd *Mokete* uchel ei broffil a gynhaliwyd yn y Gyfnewidfa Lo, Caerdydd. Roedd y cyngerdd yn cael ei gynnal yr un pryd ag ymweliad athrawon Basotho a chawsant eu cyfarch â chân, dawns a pherfformiadau drama gan ddisgyblion o 7 o ysgolion Sir Gâr.
- Croesawodd ysgolion Parc Waundew, Y Castell a Phentip athrawon gwirfoddol o Lesotho ar leoliadau 7 wythnos, y tro cyntaf i hyn ddigwydd yng Nghymru.

Malawi a Ghana

- Cymerodd Ysgol Uwchradd y Frenhines Elizabeth ran mewn prosiect cyffrous yn cysylltu ag ysgolion yn y ddwy wlad gyferbyniol hyn yn Affrica. Y thema y canolbwyntiwyd arni oedd Tegwch a Chydraddoldeb, gan edrych ar ganlyniadau byd-eang Masnach Deg yn ogystal â chynaliadwyedd amgylcheddol.

Jamaica

- Lluniwyd cysylltiadau newydd ag ysgolion yn Jamaica drwy ysgolion Halfway, Stebonheath a Choedcae gan ddefnyddio thema Hunaniaeth a Diwylliant fel ffocws.

Cysylltiadau Ewropeaidd

Mae rhaglen Comenius y bu rhyw 30 o ysgolion Sir Gâr yn ymwneud â hi dros y blynyddoedd, yn bennaf gyda chymorth Rhwydwaith Wide Minds (WiMi), yn dod i ben eleni. Yn ogystal â darparu cyfleoedd i staff ddatblygu'n broffesiynol, mae llawer o ddisgyblion, yn cynnwys rhai o gefndiroedd difreintiedig, wedi ehangu eu gorwelion ac wedi cael hwb i'w hyder drwy ymweld ag ysgolion partner dramor.

- Cwblhaodd Gwenllian, Llangadog, Swiss Valley, Dewi Sant, Bro Dinefwr, Y Bedol a Heol Goffa i gyd eu partneriaethau Comenius yn llwyddiannus.
- Cafodd prosiect Bwyta'n Iach Bro Dinefwr gyda Denmarc ei arddangos gan y Cyngor Prydeinig ar ymweliad â'r Senedd ar Fawrth 10fed, 2015.
- Gwahoddwyd Y Bedol hefyd i'r Senedd ynghyd â'i phartneriaid o Tahiti, Gran Canaria, Gwlad Pwyl, y Ffindir a'r Eidal i hyrwyddo eu prosiect, o dan y teitl "Gwnaed yn …". Drwy'r prosiect mae'r ysgol wedi cryfhau ei chyswllt â busnesau lleol ac wedi cyflwyno'r disgyblion i fyd gwaith a globaleiddio.

- Mae Coedcae a Bro Myrddin wedi dechrau gweithio ar brosiectau sy'n cael eu hariannu drwy rhaglen newydd yr UE – Erasmus +. Mae Coedcae yn canolbwyntio ar Chwaraeon, Byw'n Iach a Chyfle Cyfartal, tra mae Bro Myrddin yn edrych ar Ddatblygu Cynaliadwy a Democratiaeth.

Rhaglen Dysgu Byd-eang - Cymru

Mae'r rhaglen newydd hon, sy'n cael ei hariannu gan yr Adran dros Ddatblygu Rhyngwladol, wedi dechrau creu rhwydwaith o ysgolion arweiniol sydd ag arferion da yn barod ym maes Addysg ar gyfer Datblygu Cynaliadwy a Dinasyddiaeth Fyd-eang. Nod y rhaglen yw cynorthwyo athrawon ym 50% o ysgolion Cymru i arfogi'u disgyblion â'r wybodaeth a'r sgiliau i wneud cyfraniad cadarnhaol mewn byd sydd dan ddylanwad globaleiddio.

- Cafodd Ysgol Gymraeg Rhydaman, Tre Ioan, Dyffryn Taf, a Glan y môr/Bryngwyn eu dewis fel Ysgolion Arweiniol a byddant yn dechrau creu eu rhwydweithiau o ysgolion lleol y flwyddyn nesaf.

Llun: Ysgol y Bedol yn ymweld â'r Senedd fel rhan o 'Brosiect Comenius'

3.4 **Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu:**

Gwelwyd datblygiadau pellach gennym yn y maes darparu allweddol hwn yn ystod blwyddyn academaidd 2014-15:

- Cafodd pum aelod staff (tri o'r Gwasanaeth Gwella Ysgolion a dau athro ar secondiad) eu hailachredu fel hyfforddwyr Hwb+ cymwysedig i ddarparu cefnogaeth i ysgolion i ddatblygu'u defnydd o Hwb.
- Cafodd Cyfran 5 o'r rhaglen i gyflwyno Hwb+ i ysgolion cynradd 1.5 diwrnod o hyfforddiant Hwb (yn ganolog ac mewn ysgolion). Canolbwyntiai'r hyfforddiant ar

‘J2E’ fel offeryn effeithiol i ddarparu tystiolaeth o waith digidol disgyblion a’i gefnogi o safbwynt Asesu ar gyfer Dysgu, ac ar offeryn ‘Playlist’ ar gyfer creu a rhannu adnoddau digidol yn effeithlon.

- Cafodd platfformau ar-lein ar gyfer Cymunedau Dysgu Proffesiynol Arweinwyr Canol Uwchradd eu creu gan ddefnyddio Rhwydwaith Hwb ac ehangwyd yr aelodaeth i gynnwys arweinwyr canol yn ysgolion Sir Benfro hefyd. Cafodd staff hyfforddiant ym maes Office 365, J2E a Rhestrau Chwarae a rennir drwy Hwb.
- Cafodd Penaethiaid Adrannau TGCh uwchradd Sir Gaerfyrddin a Sir Benfro hyfforddiant Rhaglennu Cyfrifiadurol gan Technocamps (wedi’i ariannu drwy’r Gronfa Gydweithredu Ranbarthol).
- Cafodd ‘Rhwydweithio Cynradd’ ei gynnal fel cyfres o sesiynau gweithdy. Daeth nifer dda i’r sesiynau a chawsant dderbyniad da.
- Mae nifer o ysgolion cynradd ac uwchradd wedi dechrau treialu tudalennau llywodraethwyr ar Hwb.
- Trosglwyddwyd system gwefannau ysgolion yr ALl i system Umbraco sy’n cydweddu â systemau symudol/traws blatfform. Bu’r tîm TGCh yn helpu gyda’r gwaith cychwynnol o’i chyflwyno i ysgolion, ac ymgymerodd â’r holl waith cefnogi a hyfforddi dilynol.

3.5 Ysgolion Iach

Mae’r Cynllun Ysgolion Iach ar ei 12fed flwyddyn gyda chyfanswm o 117 o ysgolion yn cymryd rhan ar hyn o bryd. Llwyddodd 16 ysgol i gwblhau cam arall o fewn y cynllun eleni a chyflwynwyd eu placiau iddynt yn y seremoni wobrwyo flynyddol a gynhaliwyd ym Mharc y Scarlets ar 3.7.15. Mae 7 ysgol yn anelu at y Wobr Ansawdd Genedlaethol ar hyn o bryd, y wobr uchaf y gellir eu hennill o fewn y cynllun. Cafodd Nantgaredig ymweliad ailasesu ar 27.11.15 ac mae wedi llwyddo i gyrraedd y safon unwaith eto.

Gweithio mewn partneriaeth

Grŵp Llywio Cam-drin yn y Cartref:

Mae’r Cynllun Ysgolion Iach yn aelod o’r grŵp hwn bellach yn sgil sefydlu partneriaethau gwaith gyda Swyddog Diogelu’r Awdurdod Lleol, Swyddogion Cam-drin yn y Cartref a Seicolegwyr Addysgol (Plant). Cyfrannodd hyn tuag at gynhyrchu Protocol drafft i Ysgolion Sir Gaerfyrddin ar Gam-drin yn y Cartref. Mae’r cynllun yn pwysleisio pwysigrwydd addysgu plant am Berthnasoedd Iach o fewn y cwricwlwm ABCh.

Grŵp Llywio Cyfleoedd Chwarae Digonol:

Fel aelod o'r grŵp hwn, rydym yn cyfrannu tuag at weithio mewn partneriaeth a chefnogi'r 'Pecyn Asesu Digonolrwydd Cyfleoedd Chwarae'. Mae'r gwaith hwn yn cynyddu'r cyfleoedd i blant a phobl ifanc yn Sir Gaerfyrddin gael chwarae'n gorfforol.

<u>Grŵp Atal Gordewdra ymysg Plant Sir Gaerfyrddin:</u>

Mae'r Cynllun Ysgolion Iach yn parhau i gyd-drefnu a chadeirio cyfarfodydd y Grŵp Atal, sydd wedi bod yn rhedeg yn llwyddiannus am ddwy flynedd. Mae gennym sawl cam gweithredu yng Nghynllun Gweithredu'r Grŵp, megis cynyddu lefelau gweithgarwch corfforol ymysg disgyblion.

<u>Y Fforwm Gwrth Fwlio:</u>

Caiff y fforwm ei gyd-drefnu gan y Cynllun Ysgolion Iach, a chynhaliodd ei gyfarfod cyntaf ar 29.6.15. Ei nod yw mynd i'r afael â bwlio'n uniongyrchol drwy weithredu cryfach mewn partneriaeth i godi ymwybyddiaeth o gynlluniau gwrth fwlio fel 'Arolwg Gwrth Fwlio Pobl Ifanc'.

Gweithdai a hyfforddiant i ddisgyblion yn ymwneud ag Iechyd a Lles

Rydym wedi darparu gweithdai Delwedd Corff a Hunan-barch yn Ysgol y Strade i ddisgyblion Blwyddyn 10 a hefyd wedi darparu sesiynau gweithdy ar Berthnasoedd Iach a Bwlio yn Ysgolion Cynradd Abernant a Brynsierfel (i ddisgyblion Blwyddyn 5 a 6). Cafodd cyfanswm o chwe deg dau o ddisgyblion Blwyddyn 12 o Fro Dinefwr, Strade a Dyffryn Aman Hyfforddiant Addysgwyr Rhyw yn ystod mis Medi a mis Hydref, 2015. Ers hynny mae'r disgyblion Blwyddyn 12 wedi cynllunio a chyflwyno sesiynau i'w cyd-ddisgyblion Blwyddyn 8 a 9. Cafodd cyfanswm o bum deg chwe disgybl Blwyddyn 9 o Ysgol y Strade hyfforddiant Mentora Cymheiriaid, gan gychwyn ar eu rôl fel Mentoriaid ar ôl mynd i Flwyddyn 10 ym mis Medi, 2015.

Llyfr stori Hari, Heti a'r Galon Hapus

Cafodd y llyfr stori dwyieithog hwn ei gynhyrchu mewn partneriaeth â'r Cynllun Iaith a Chwarae i blant Cyn Oed Ysgol, plant yn y Cyfnod Sylfaen a'u rhieni. Ei ddiben yw codi ymwybyddiaeth o beryglon mwg ail law, deddfwriaeth newydd ar smygu mewn ceir a'r ymgyrch dros 'Feysydd Chwarae Di-fwg'. Mae hefyd yn rhoi gwybod i rieni ble gallan nhw gael help i geisio rhoi'r gorau i smygu a sut i leihau'r niwed i'w plant os ydynt yn methu rhoi'r gorau iddi. Mae'n grymuso plant drwy eu haddysgu ynglŷn â'u hawl i fyw, teithio a chwarae mewn 'amgylchedd di-fwg'.

Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant

Gwahoddodd yr Ysgol Cyfiawnder Cymdeithasol a Chynhwysiant ym Mhrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant y Cynllun Ysgolion Iach i roi darlith ar Iechyd a Lles Meddyliol ac Emosiynol i fyfyrwyr sy'n astudio ar y cwrs gradd Ieuenctid. Roedd y ddarlith yn cynnwys agweddau o'r sialensiau meddyliol ac emosiynol a brofir gan blant a phobl ifanc, yn ogystal â dulliau ymdopi afiach.

Nosweithiau Rhieni

Cawsom wahoddiad gan dair ysgol gynradd (Cross-Hands, Drefach ac Abernant) i roi cyflwyniadau ar faterion Diogelwch ac Amddiffyn Plant. Rhoesom gyflwyniadau ar Berthnasoedd Iach, Bwlio a Chyffwrdd Priodol ac Amhriodol, gan gyfeirio at adnodd addysgu Llywodraeth Cymru, 'Tyfu i Fyny'.

3.6 **Criw Celf**

Nod trosfwaol y prosiect peilot tair blynedd hwn oedd darparu dosbarthiadau meistr allgyrsiol o safon uchel i ddisgyblion ysgol Mwy Galluog a Thalentog yn Sir Gaerfyrddin sy'n rhagori yn y celfyddydau gweledol, o'r lefel gynradd hyd at lefel Safon Uwch.

Roedd y prosiect yn cydnabod pwysigrwydd meithrin ac annog ein pobl ifanc er mwyn iddynt ymwneud â gweithgareddau celfyddydol safonol a chael eu cynnwys ynddynt. Mae hyn yn ehangu'r cyfleoedd sydd ar gael iddynt, yn codi'u dyheadau ac yn darparu profiadau yn y celfyddydau gweledol nad ydynt ar gael yn aml mewn ysgolion.

Mae'r gwaith partneriaeth cryf rhwng orielau, artistiaid, colegau celf a'r adran addysg wedi bod yn fodel o ymarfer da ac yn enghraifft o sut y gall cydweithio llwyddiannus drwy bartneriaeth weddnewid y cyfleoedd i'n pobl ifanc a'u profiadau.

Rhoddwyd cyfle i'r rhai fu'n cymryd rhan i ddatblygu'u dealltwriaeth a'u profiad o'r celfyddydau gweledol, crefftau a dylunio drwy gyfrwng gweithdai, dosbarthiadau meistr, gwaith datblygu portffolio a chyfleoedd i weithio gydag artistiaid proffesiynol. Ar ddiwedd pob blwyddyn bu'r tri grŵp yn arddangos eu gwaith yn yr orielau a oedd yn cymryd rhan a'r coleg celf. Ymwelodd y disgyblion yn y grŵp UG/Safon Uwch hefyd â stiwdios artistiaid i'w cyflwyno i arferion a phrofiadau proffesiynol amryw o artistiaid gweledol. Ymwelodd myfyrwyr hŷn ag arddangosfeydd yng Nghaerdydd, Bryste a'r Young Designers Show yn Llundain.

3.7 Gwasanaeth Cwnsela Mewn Ysgolion Sir Gaerfyrddin

Mae Sir Gaerfyrddin wedi comisiynu Area 43 i reoli a darparu gwasanaeth cwnsela mewn ysgolion sydd wedi'i achredu'n broffesiynol ar gyfer pobl ifanc o flwyddyn 6 i 18 oed. Mae defnydd y disgyblion o'r gwasanaeth wedi parhau i fod yn dda. Defnyddiodd 916 o ddisgyblion y gwasanaeth yn y flwyddyn academaidd hon gan gael 5.7 o sesiynau cwnsela ar gyfartaledd. Roedd 13 o'r rhain yn ddisgyblion blwyddyn 6. Mae'r mesurau Deilliannau Craidd Pobl Ifanc yn dangos bod lefel y gofid emosiynol yn aml yn symud o gymedrol i ychydig yn uchel, ac mae gwerthusiad y bobl ifanc eu hunain o'r gwasanaeth yn eithriadol o gadarnhaol.

Mae bron pob un o'r plant a'r bobl ifanc yn adrodd yn ôl bod eu hyder wedi gwella o ganlyniad i'r sesiynau cwnsela, eu bod yn llai pryderus, yn teimlo eu bod yn cael mwy o gefnogaeth a'u bod yn fwy abl i ymdopi â'r materion y maent yn eu hwynebu. Roedd a wnelo'r prif faterion y rhoddwyd sylw iddynt drwy gwnsela â theulu a hunan werth. Mae staff yr ysgolion yn dal yn fodlon iawn â'r gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu.

3.8 Gwasanaeth Cyrhaeddiad Lleiafrifoedd Ethnig Sir Gaerfyrddin

Eleni, gwelwyd cynnydd sylweddol unwaith eto yn ein poblogaeth o siaradwyr y mae'r Saesneg yn Iaith Ychwanegol (SIY) iddynt. Mae'r gwasanaeth yn cwmpasu 45 o ysgolion cynradd a 10 ysgol uwchradd. Ar hyn o bryd mae gennym fwy na 1,105 o blant ar ein cofrestr SIY, ac mae'r nifer wedi cynyddu o flwyddyn i flwyddyn (87 yn 2003/4).

Ar hyn o bryd mae gennym 4 o athrawon SIY arbenigol a Chynorthwyydd Addysgu Pwyleg Dwyieithog. Yn anffodus, oherwydd dileu cyllid craidd rydym wedi gweld gostyngiad yn ein lefelau staffio. O ganlyniad, rydym wedi gorfod blaenoriaethu'r gefnogaeth i ddysgwyr SIY ar sail angen. Rydym yn dal i gefnogi pob plentyn sydd ar gam A a B ar y gofrestr SIY a'r rhan fwyaf o fyfyrwyr cam C yn yr ysgolion Uwchradd. Rydym yn gweithio'n agos gyda'r rhai sy'n dod i gysylltiad dyddiol â dysgwyr SIY i'w helpu i ddatblygu strategaethau cynhwysol ac i gyrraedd eu potensial. Rydym yn cynnig cefnogaeth i ysgolion sy'n paratoi ar gyfer newydd-ddyfodiaid ac ysgolion sydd â dysgwyr mwy datblygedig. Rydym yn gweithio gyda Chydlynwyr SIY i fonitro cynnydd ein dysgwyr a helpu i asesu disgyblion, gosod targedau a chynllunio ar gyfer dysgu yn y dyfodol. Rydym hefyd yn darparu hyfforddiant staff a phecynnau ac yn cynnig hyfforddiant mewn swydd. Mae'r tîm Gwasanaeth Cyrhaeddiad Lleiafrifoedd Ethnig, yn gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn yr ysgolion, yn anelu at gyflawni'r amcanion cyffredin canlynol:

- Cynnydd parhaus ac amlwg o ran dysgu Saesneg / Cymraeg
- Datblygiad personol gwell

- Disgyblion yn gadael yr ysgol gyda chymwysterau a rhagolygon da o ran cyflogaeth.

Rydym wedi darparu amrywiaeth o ddigwyddiadau ysgogi dros y flwyddyn ddiwethaf i ddatblygu sgiliau staff ymhellach mewn meysydd allweddol er mwyn codi cyflawniad ein dysgwyr. Rydym wedi canolbwyntio yn arbennig ar y defnydd o dechnoleg i helpu'n dysgwyr i wneud cynnydd. Rydym hefyd wedi bod yn gweithio'n agos gyda Cheredigion a Sir Benfro i rannu arbenigedd hyfforddi.

3.9 **Gwasanaeth Cyrhaeddiad Teithwyr Sir Gaerfyrddin**

Mae'r gwasanaeth yn dal i gefnogi plant teithwyr mewn ysgolion cynradd ac uwchradd gyda'u llythrennedd a'u rhifedd er mwyn gwella'u cyrhaeddiad addysgol. Eleni mae nifer fach o blant oedran uwchradd wedi cael eu tynnu o'r ysgol i gael eu haddysgu gartref. Mae'r Gwasanaeth yn gweithio'n agos gydag ysgolion, teuluoedd, Swyddogion Lles Addysg, yr adran tai a Gwasanaethau Teithwyr Awdurdodau Lleol eraill i sicrhau bod pob plentyn yn cael addysg, yn mynychu'r ysgol ac yn cyrraedd ei botensial academaidd.

Mae plant o'r cymunedau Teithwyr wedi cymryd rhan mewn 'Fforwm i Deithwyr Ifanc' sy'n cael ei redeg gan Achub y Plant. Mae'n rhoi'r cyfle i bob disgybl o gymuned y Teithwyr, o bob awdurdod ar draws Cymru, i gael mynegi barn. Maent wedi bod i 3 fforwm yn ystod y fwlyddyn ac wedi gweithio gydag asiantaethau allanol, YMCA Abertawe a Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth. Mae'r plant hefyd wedi cael profi gweithgareddau allgyrsiol – yng Nghaeriw buont yn hela crancod, yn gwneud pebyll plyg a stiw cwningen, ac yn Abertawe buont yn dringo coed, yn gwneud tanau gwersyll ac yn cerfio pren.

Swyddfa'r Comisiynydd Plant, Abertawe

Neuadd Dewi Sant, Caerdydd

Dechreuodd dau aelod o grŵp teithwyr Sir Gaerfyrddin ymwneud â chynllunio'r fforymau hyn ac yn ddiweddar aethant i gyfarfod yn swyddfa'r Comisiynydd Plant yn Abertawe.

Ar ddechrau'r flwyddyn cymerodd dau deulu Teithwyr o Goedcae ran mewn prosiect gydag Amgueddfa Abertawe, Edrych ar Fywyd fel Sipsi. Bu'r plant yn edrych ar draddodiadau o'r gorffennol a sut mae teuluoedd yn byw heddiw, buont yn ymchwilio i'w teuluoedd nhw a chynyrchiasant lyfrau o luniau o dan y teitl 'The Gypsy Way'. Cafodd y llyfr ei arddangos wedyn yn Neuadd Dewi Sant Caerdydd fel rhan o ddigwyddiad Mis Hanes Sipsiwn Roma ym mis Mehefin. Ar hyn o bryd mae'r llyfr a'r gwaith a gynhyrchodd y plant yn cael eu harddangos yn Amgueddfa Abertawe tan Ionawr 10^{fed} 2016.

3.10 **Cefnogi Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)**

<u>Cefnogi ysgolion gyda Diwygiadau ADY</u>

Mae hyfforddwyr sy'n canolbwyntio ar unigolion wedi helpu ysgolion i ddod yn gyfarwydd ag offer sy'n canolbwyntio ar unigolion a'u defnyddio. Datblygwyd adnoddau defnyddiol i ysgolion fel Proffiliau Un Dudalen a pro forma Cynllun Datblygu Unigol.

Datblygwyd Ysgolion Blaenllaw i weithredu fel enghreifftiau o'r arferion gorau ym maes Ymarfer sy'n Canolbwyntio ar Unigolion ac i hyrwyddo'r offer sy'n ofynnol i gefnogi diwygiadau ADY yn y dyfodol. Mae'r ysgolion hyn hefyd yn datblygu Grŵp Rhwydweithio Cymorth ym maes Ymarfer sy'n Canolbwyntio ar Unigolion ac yn trefnu cyfarfodydd cefnogi ar gyfer hyfforddwyr.

Trefnwyd nifer o ddigwyddiadau ymgynghori ar hyd y flwyddyn i gasglu barn staff ysgol am Fil Drafft Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) ac i gyflwyno ymatebion i'r ymgynghoriad.

<u>Gwasanaethau Cefnogi Ymddygiad</u>

Cafodd gwaith ymgynghori a gwerthuso ei wneud ynglŷn â'r gwasanaethau cymorth ymddygiad presennol i edrych ar beth sy'n gweithio, beth y mae angen ei ddatblygu ymhellach a beth y mae angen ei newid. Datblygwyd cynnig i ailfodelu'r gwasanaethau cefnogi ymddygiad er mwyn cynyddu capasiti ysgolion i ymyrryd yn gynnar drwy ddod â'r Tîm Cymunedol Cefnogi Ymddygiad a Chanolfan Dydd Rhydygors ynghyd yn un gwasanaeth.

<u>Hyfforddiant</u>

Ymysg yr hyfforddiant arall sy'n cael ei gyflwyno ar draws ysgolion a gwasanaethau yn y sir mae ymwybyddiaeth o awtistiaeth, straeon cymdeithasol, y dull 'gweithio dros', Pryder ac Awtistiaeth a System Gyfathrebu Cyfnewid Lluniau (PECS).

Garreglwyd – ysgol a datblygiadau preswyl

Bydd darpariaeth addysgol Garreglwyd yn newid i ddarpariaeth awtistiaeth arbenigol newydd fel rhan o'r ysgol uwchradd sydd newydd ei chodi ym Mro Dinefwr a chaiff ei hailenwi'n Ganolfan y Cothi. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae'r cynllunio ar gyfer trosglwyddo'r disgyblion wedi cynnwys rhieni, disgyblion a gweithwyr proffesiynol amlddisgyblaeth. Pan fyddant wedi'u cwblhau bydd gan y cyfleusterau y capasiti i gefnogi hyd at 30 o ddisgyblion oedran uwchradd ar y sbectrwm awtistiaeth.

Bydd Darpariaeth Awtistiaeth Breswyl Garreglwyd yn aros yn ei lleoliad presennol yng Nghwm Gwendraeth. Mae ymweliadau cynllunio a pharatoi wedi digwydd gydag golwg ar gefnogi dau ddisgybl ag awtistiaeth, sydd ar hyn o bryd mewn unedau preswyl arbenigol allan o'r sir, i ddychwelyd i Garreglwyd cyn bo hir. Bwriedir ehangu'r ddarpariaeth hon ymhellach yn 2016/17.

3.11 **Gwasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin**

Mae Gwasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin yn parhau i ddarparu hyfforddiant a chyfleoedd perfformio o ansawdd uchel i ddisgyblion ein sir. Yn ystod 2014-2015:

- Mae nifer y disgyblion wedi aros yn uchel gydag ychydig o dan 6,000 yn cael darpariaeth wythnosol ar ffurf gwersi offerynnol, hyfforddiant lleisiol neu gefnogaeth gwricwlaidd.
- Daeth Gwasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin yn 3ydd o 61 yn Arolwg Ysgolion 2015.
- Cynhaliodd y gwasanaeth 5 ensemble Lefel Ganolradd (Cyfnod Allweddol 3) yn arwain at yr Ŵyl Gerdd Ganolradd a gynhaliwyd yn Ysgol Uwchradd y Frenhines Elizabeth ym mis Mawrth 2015.
- Cynhaliodd y gwasanaeth 6 ensemble Lefel Uwch (Cyfnodau Allweddol 4 a 5) yn arwain at yr Ŵyl Gerdd Uwch a gynhaliwyd yn Theatrau Ffwrnes a'r Lyric ym mis Mawrth 2015.
- Cynhaliodd y gwasanaeth 14 ensemble Iau (Cynradd) a gymerodd ran yn yr *Ŵyl Proms Iau* a gynhaliwyd ar ffurf pedwar cyngerdd yn Theatr Ffwrnes ym mis Mehefin 2015. Cymerodd dros 2,000 o ddisgyblion cynradd ran yn 2014-2015 – record i Wasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin!
- Cynrychiolydd dros 60 o ddisgyblion uwchradd Sir Gaerfyrddin yn Ensembles y Chwe Sir a gynhelir gan gonsortiwm ERW.
- Cynrychiolodd 27 o gerddorion ifanc Sir Gaerfyrddin ar Lefel Genedlaethol yn perfformio gyda Chelfyddydau Cenedlaethol Ieuenctid Cymru.

- Aeth y Band Chwyth Hŷn a’r Band Llinynnol Hŷn ar daith pedwar diwrnod hynod lwyddiannus yn cynnal cyngherddau yng Ngwlad Belg ym mis Mehefin 2015.

- Penodwyd cyn ddisgybl o Ysgol Bro Myrddin a Gwasanaeth Cerdd Sir Gaerfyrddin, Anne Denholm, yn Delynores Swyddogol Ei Uchelder Brenhinol Tywysog Cymru.

3.12 **Arwain y Dysgu**

Rhaglen Datblygu Arweinyddiaeth Ysgolion ERW:
Mae ein harweinwyr canol a’r rhai sy’n ymgyrraedd at arwain yn dal i elwa o Raglen Datblygu Arweinyddiaeth Ysgolion ERW.
Mae astudio meysydd allweddol o'r agenda addysg yng Nghymru ac yn rhyngwladol yn hwyluso arfer da a gwella ysgolion drwy amrywiaeth o strategaethau. Gan ganolbwyntio'n glir ar Safonau Arweinyddiaeth, mae’r rhaglen yn parhau i fod yn rhagflaenydd defnyddiol iawn i rolau arwain uwch a darpariaeth CPCP. Gan weithio mewn partneriaeth agos gyda Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant, Caerfyrddin, mae’r holl ymgeiswyr llwyddiannus yn graddio gyda Thystysgrif Raddedig mewn Datblygiad Proffesiynol.

Darpariaeth CPCP (Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth):
Rydym yn darparu arweiniad a chymorth i ymarferwyr ym mhob sector sy'n dymuno rhoi cynnig ar raglen CPCP. Rydym yn mynd ati’n rhagweithiol i adnabod arweinwyr y dyfodol, gan weithio mewn partneriaeth agos â’n penaethiaid ac uwch arweinwyr fel rhan o’n rhaglen ‘cynllunio olyniaeth’.

Ystadegau graddio Rhaglen CPCP Sir Gaerfyrddin:

Carfan	Cynradd	Uwchradd	Cyfanswm
2011/12	1	2	3
2012/13	5	2	7
2013/14	2	1	3
2014/15	3	-	3
2015/16	6	-	Tymor Haf ’16

Cefnogaeth a Datblygiad Proffesiynol i Benaethiaid sydd Newydd eu Penodi:

Rydym yn dal i gefnogi penaethiaid sydd newydd eu penodi ar ffurf –

- Cefnogaeth mentor proffesiynol
- Cyfarfodydd rhwydwaith lleol*
- Seminarau/gweithdai ERW

*ceir cyfle yn y cyfarfodydd i drafod a chydweithio â phartneriaid o’r awdurdod lleol e.e. Adnoddau Dynol, Cynhwysiant, Gwella Ysgolion, Cyllid, Diogelu, Iechyd a Diogelwch ac ati.

Datblygiad proffesiynol i Benaethiaid ac Uwch Arweinwyr:

Mae Sir Gaerfyrddin yn parhau i gefnogi a hyrwyddo rhannu arfer da yn effeithiol yn yr ALl a'r Rhanbarth. Mae'r cydweithio rhanbarthol hwn ar sawl lefel wedi hwyluso datblygu proffesiynol a gwella ysgolion drwyddynt draw yn effeithiol. Mae Penaethiaid ac Uwch Arweinwyr yn Sir Gaerfyrddin wedi profi a chyfrannu at amryw o weithgareddau gan gynnwys:

- Rolau Pennaeth Gweithredol: arwain ysgolion mewn partneriaeth neu ffederasiwn
- Gwaith arloesi cwricwlaidd: arwain arloesi cwricwlaidd fel Arweinwyr Dysgu rhanbarthol (rhannu arfer da - yn enwedig ym maes llythrennedd, rhifedd a lleihau effaith tlodi)
- Gwaith arwain wedi’i gomisiynu: ymgymryd â gweithgareddau cefnogi a herio yn ein hysgolion e.e. gweithio gydag ysgolion sy’n achosi pryder, Ymweliadau Craidd ERW ac ati
- Cefnogi Rhwydweithiau Lleol, Rhanbarthol a Chenedlaethol e.e. datblygu Rhaglenni Arweinyddiaeth, Adolygu a Datblygu Ymarfer, Gwasanaethau Llywodraethwyr, Grwpiau Cyfeirio Proffesiynol y Penaethiaid ac ati

- Grŵp DEPNET (Rhwydwaith y Dirprwy Benaethiaid Uwchradd): mae'r fframwaith hwn sydd newydd ei sefydlu yn cysylltu dirprwy benaethiaid o'n holl ysgolion uwchradd ac yn eu cael i gymryd rhan mewn amrywiaeth eang o weithgareddau hunan-wella fel modd o godi safonau.

4. Egluro jargon

Jargon	Ystyr
ADY	Anghenion Dysgu Ychwanegol
ALl	Awdurdod Lleol
Area 43	Elusen Prosiect Ieuenctid
CA	Cyfnod Allweddol
CPCP	Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth (gorfodol yng Nghymru)
CS	Cyfnod Sylfaen
Dangosyddion Ansawdd	Mae Estyn yn defnyddio deg 'Dangosydd Ansawdd' yn ei Fframwaith Arolygu
DCS	Dangosydd Cyfnod Sylfaen – ar gyfer disgyblion ar ddiwedd Blwyddyn 2 sy'n cyflawni Deilliant 5 neu'n uwch mewn Iaith (Cymraeg neu Saesneg), Datblygiad Mathemategol a Datblygiad Personol a Chymdeithasol
DEPNET	Rhwydwaith y Dirprwy Benaethiaid Uwchradd
DPC	Dangosydd Pynciau Craidd – ar gyfer disgyblion ar ddiwedd: CA2 (Blwyddyn 6) – cyflawni Lefel 4 neu'n uwch mewn Cymraeg neu Saesneg, Mathemateg a Gwyddoniaeth CA3 (Blwyddyn 9) – cyflawni Lefel 5 neu'n uwch mewn Cymraeg neu Saesneg, Mathemateg a Gwyddoniaeth
ERW	Ein Rhanbarth ar Waith (ein Consortiwm Rhanbarthol)
L2	Lefel 2 (5 Safon Uwch graddau A* - C)
L2c	Lefel 2 cynhwysol (5 Safon Uwch, A* - C yn cynnwys Cymraeg neu Saesneg a Mathemateg)
SIY	Saesneg fel Iaith Ychwanegol
Trothwy Lefel 3	2 Safon Uwch neu'n fwy neu gymhwyster cyfatebol